

Als je kennis in de weg zit
om Jezus te volgen

Preek

Noorderlicht
ROTTERDAM
dienst

Dienst zondag 11 augustus 2024
ds. Niels de Jong

Preek

Dienst zondag 11 augustus 2024, voorganger: ds. Niels de Jong

Serie: de weg van Jezus, deel 1

Als je kennis in de weg zit om Jezus te volgen

Bijbelgedeelten: Johannes 2: 23 – 3: 21.

Iedereen loopt een bepaalde weg in het leven. En in onze cultuur is het idee dat je vooral je eigen weg moet gaan. 'Volg je eigen weg' - dat idee. In praktijk gaan maar weinig mensen een eigen weg, maar volgen het pad dat van hen verwacht was, of juist precies het tegenovergestelde. Of hun eigen weg blijkt in de praktijk gewoon de weg te zijn die eigenlijk iedereen in de omgeving probeert te gaan. Of het is de weg die weet ik hoeveel algoritmen en andere online duwtjes je proberen te laten gaan. Of het is een weg van dwalen en dolen en maar wat doen, zonder echt ergens te komen.

'Volg je eigen weg' is ook niet de boodschap van Jezus. Hij zegt: 'Volg mij'. Oftewel, 'ga mijn weg'. En de komende weken en zelfs maanden wil ik het hebben over deze weg van Jezus 'anno nu'. Hoe die weg eruit ziet, waarom die beter is, hoe je die weg vandaag de dag kunt gaan, hoe je blijft op die weg, hoe je niet stilvalt op die weg, maar verder komt, goed uitkomt. Wat voor iemand je wordt als je die weg gaat. Wat je er voor moet doen om op die weg te blijven. Dat soort dingen.

Vandaag beginnen we met deze serie 'De weg van Jezus'. En dan wil ik het hebben over wat je tegen kan houden om die weg van Jezus te gaan, of, als je al op deze weg zit, wat je kan tegenhouden om echt verder te komen op deze weg en niet zomaar wat te blijven hangen.

En we kijken dan vandaag naar iemand die zeker wel belangstelling had voor die weg van Jezus, maar ook aarzelingen. Hij schaamde zich ook wat voor zijn belangstelling. En daarom kwam hij in de nacht bij Jezus voor een gesprek. Het is een al wat oudere, Joodse man, die zijn sporen in het leven meer dan verdiend had. Hij was een geleerde, een van veel aanzien ook. We zouden zeggen een professor. En hij had zich op weten te klimmen in het centrum van de macht, in Jeruzalem. Hij was een leider van het volk, behorend bij het Sanhedrin, het hoogste rechtscollege van die dagen, het Hooggerechtshof zouden wij zeggen. Hij heet Nicodemus en deze man van de stad komt in de nacht bij de jonge rabbi uit de provincie, Jezus. Maar anders dan je zou verwachten, en anders dan hij Nicodemus gewend was - zit hij in dit gesprek in de schoolbank zagezegd en krijgt hij les van deze Jezus. Laten we het verhaal lezen.

Nicodemus begint het gesprek. Hij begint beleefd, als rabbi's onder elkaar. 'Rabbi, wij weten dat u een leraar bent die van God gekomen is, want alleen met Gods hulp kan iemand de wondertekens doen die u verricht'. Maar dit is geen gesprek tussen twee leraren op gelijk niveau. En Jezus gaat ook niet net alsof zitten doen alsof. Uit het antwoord is het alsof Jezus zegt: laten we die beleefdheden nou maar achterwege laten, we zitten hier toch samen in het donker te praten, we hoeven voor niemand de schijn op te houden.' Het is geen gesprek op gelijk niveau. Dat hadden we ook al begrepen uit die opmerking vlak voor dit verhaal. Daar stond dat Jezus nogal wat fans had bij het begin van zijn optreden, maar Jezus kreeg het er niet van in zijn bol. Want, zo zegt de schrijver Johannes, niemand hoefde Jezus iets over de mens te vertellen, want hij wist zelf wat er in een mens omgaat. Zoals Hij ook wist wat er in Nicodemus omging. En daarom dat Jezus direct de leiding in dit gesprek over kan nemen. Waarmee Hij zegt: 'Ik weet waar dit gesprek over moet gaan, omdat ik jou door en door ken'.

Voordat we dat gesprek nader bekijken – eerst even stilstaan bij Nicodemus. Goede kans dat je in hem kan herkennen. Ook al ben je niet op leeftijd, ben je geen leraar of leidinggevende in de samenleving. Maar je bent wel iemand die probeert die interesse in Jezus, of je geloof in Jezus, buiten het zicht van anderen te houden. Heb je aan de ene kant een positie, een imago, een status – en is je belangstelling of je geloof in Jezus iets anders, meer voor jezelf - privé, zoals je geacht wordt je te gedragen in onze samenleving.

Misschien heb je daar geen last van, maar als dat wel zo is, dan heb je daar misschien wel je redenen voor. Zoals Nicodemus vast ook zijn redenen had – al staat er niet bij waarom hij in de nacht, in het verborgen, naar Jezus kwam. Misschien was het schaamte dat hij het bij Jezus zocht, dat hij het blijkbaar allemaal toch niet zo zeker wist. Misschien was het angst om zijn status of positie bij de andere leiders en leraren van het volk te verliezen. Misschien was hij buitengewoon gevoelig voor de mening van anderen.

Nou ja, of je jezelf nu gelijk herkent in Nicodemus of nog niet erg – in dat gesprek met Nicodemus zegt Jezus dingen die werkelijk voor iedereen belangrijk zijn. Dat gesprek was dus geopend door Nicodemus, maar Jezus pakt het over. En Jezus draait er niet omheen en begint maar gelijk bij de kern, waar het volgens hem over moet gaan. 'Waarachtig, ik verzeker u: alleen wie opnieuw wordt geboren, kan het koninkrijk van God zien'. Voor ons misschien wat cryptische taal, maar Jezus heeft het hier over het thema van die dagen, het thema waar elke gelovige Israëliet zeer geïnteresseerd in was, waar rabbi's zoals Nicodemus het vaak over hadden, namelijk het Koninkrijk van God. Oftewel, dat de dingen ein-de-lijk weer zouden gaan zoals ze zouden moeten gaan, dat God ein-de-lijk zou ingrijpen en de leiding weer zou nemen over zijn volk, dat God ein-de-lijk herstel zou gaan brengen, dat alles in orde zou komen, weer zou kloppen. Eindeloos spraken godsdienstige Joden erover hoe en wanneer dit Koninkrijk van God zou komen. Eén van de dingen waar men het in grote lijnen over eens was, was dat het Koninkrijk van God ingeluid zou worden door bijzondere tekenen, wonderen, herstel en genezing. En Jezus deed zulke dingen... En dan was er nog iets waar men aan dacht bij zo'n regime-change, zo'n enorme ommekeer ten goede. Namelijk dat er een soort nieuwe Mozes zou komen, iemand wiens onderwijs baanbrekend zou zijn, die de mensen zou leren hoe ze zouden moeten leven. Die de mensen zou leren te leven zoals dat past bij die regering van God. En Jezus gaf baanbrekend onderwijs...

Dus geen wonder dat Nicodemus nieuwsgierig was geworden naar Jezus. Hij was dan misschien wel omstreken en er spraken ook dingen tegen hem, zoals zijn afkomst uit Nazareth. Maar toch, die wonderen en dat onderwijs... Zou Nicodemus dan misschien, op zijn leeftijd, dan toch nog dat Koninkrijk van God gaan zien? En daarom zoekt Nicodemus Jezus op.

[Volgens de stroming waar Nicodemus toe behoorde, zou dat Koninkrijk van God komen als het volk eindelijk hun leven een beetje op orde zou krijgen. Want dat dacht zijn stroming, die van de Farizeeën, dat eerst moest gebeuren. Als maar genoeg Joodse mensen de God en zijn geboden serieus zouden nemen, dan zou God kunnen komen, en ingrijpen, en het Koninkrijk van God zou komen.]

Maar Jezus gaat niet voor een fijne uitwisseling over dat thema 'Koninkrijk van God', over het hoe en waar en wanneer, en dat ze zo elkaars visies wat zouden uitwisselen. Nee, want nogmaals – Jezus weet dat dit geen gesprek is van mensen tussen gelijk niveau en Hij gaat ook niet doen alsof. Dat doet Jezus trouwens nooit. Op het ongemakkelijke af vaak, maar hij doet nooit alsof. En ook nu niet. En dus legt Jezus deze Nicodemus uit hoe hij dat Koninkrijk van God kan gaan zien. Alleen wie opnieuw wordt geboren. Alleen wie opnieuw wordt geboren. Of, zo kun je het ook zeggen: alleen wie 'als nieuw' wordt geboren.

En zo zeker als Nicodemus aan het begin van het gesprek was, zo onzeker wordt hij nu. Hij snapt de beeldspraak van Jezus niet. Opnieuw geboren? Opnieuw beginnen? Een nieuw leven krijgen, op zijn leeftijd? Dat kan toch helemaal niet! Zoals hij toch ook niet opnieuw de baarmoeder in kan? Dat kan toch helemaal niet? En die onzekerheid en dat onbegrip van Nicodemus blijft. En als Jezus dan verder praat, dan valt de verbazing blijkbaar van zijn gezicht te lezen, want Jezus zegt: 'verwondert u niet'. En daarna vraagt hij 'Hoe dan?' Hij heeft geen enkel idee – en dat lijkt ook Jezus te verbazen. 'U bent een leraar van Israël en u weet deze dingen niet?'

Maar dit zijn wel de essentiële dingen om te weten. Maar wat moet Nicodemus dan weten? En wat moeten wij net zo goed weten? Dat het nodig is dat je 'als nieuw' geboren wordt. Of zoals Hij dat ook noemt: dat je 'uit de Geest geboren wordt'. Oftewel, dat Gods Geest een nieuw begin bij je maakt.

Wij mensen moeten dus niet wat aangepast worden, ook niet wat verbeterd worden, niet wat dingen aangeleerd krijgen. Dat was de strategie van de Farizeeën – mensen aanpassen, op een hoger niveau krijgen, verbeteren, ze dingen aanleren. Maar Jezus zegt: 'Zo werkt het niet. Gods Geest moet er aan te pas komen. En je een nieuwe start geven, een nieuw leven. 'En dan ga je dat Koninkrijk van God zien.' Oftewel, na die nieuwe start gaan je ogen open, dan weet je wat het Koninkrijk van God is, hoe het eruit ziet, waar het gaat 'naar Gods wil'. Dan weet je, voel je, zie je wanneer de dingen zijn zoals ze moeten zijn. Zodat de dingen weer kloppen, zoals dingen altijd weer gaan kloppen als God erbij is.

[Je krijgt oog voor God, voor Gods bedoelingen, voor Gods Koninkrijk als de Geest je dat nieuwe begin geeft.](#)

Ik denk dat dit voor ons net zo moeilijk te aanvaarden is dan voor Nicodemus. Laten we beginnen bij Nicodemus. Want hoe was Nicodemus geworden wie hij was? Hij was een Jood, een gelovige Jood, behorend bij het volk van God. Hij was iemand die zijn geloof in God bijzonder serieus had genomen. Hij was ooit in de leer gekomen bij een rabbi. En een rabbi in die tijd zocht vooral de slimste kandidaten. Hoe slimmer jouw volgelingen, hoe beter dat was voor jouw naam. Sommige rabbi's hadden maar een paar volgelingen, terwijl honderden mensen naar hun onderwijs kwamen luisteren. Die hadden allemaal wel uitgekozen willen worden, maar ze werden dat niet. Nicodemus was wel uitgekozen. Toen was het ook nog eens zo dat als je zelf rabbi wilde worden dat dan zo'n rabbi op een gegeven moment tegen je moest zeggen: nu heb ik je alles wel geleerd wat ik je leren kon, nu kun je op eigen benen staan en zelf rabbi zijn en leerlingen om je heen verzamelen. Dat deed zo'n rabbi natuurlijk alleen bij de slimsten van de slimsten. Nicodemus was daartoe uitgekozen. Jezus noemt hem ook 'een leraar van Israël', dat klinkt als een succesvolle rabbi. En hij was ook nog eens een leider van het volk. Nicodemus was iemand – op basis van zijn afkomst, intelligentie, onderwijs, offers, selectie en jarenlange toewijding aan zijn leerlingen. Hij was iemand, hij was iemand die het wist. Als er iemand goed door de kwalificaties was gekomen, dan was Nicodemus het wel. Hij stond vooraan, misschien wel op pole position, als God zou komen, zou ingrijpen, dat Koninkrijk van Hem zou laten aanbreken. En dan zegt Jezus doodleuk: alleen als je opnieuw geboren wordt, kun je het Koninkrijk van God zien.

Dus Nicodemus had niets aan zijn Joodse achtergrond, niets aan zijn verleden, niets aan zijn opleiding, niets aan zijn werk, niets aan zijn positie, niets aan zijn opklimmen, niets aan zijn leiderschap. Hij had geen enkel streepje voor. Hij moest opnieuw geboren worden. Net als de Samaritaanse vrouw uit Johannes 4 of de Romeinse officier uit Johannes 4 of die verlamde man uit Johannes 5. Net als wie dan ook.

Net als jij en ik. Want als je de weg van Jezus wilt gaan, als je dat Koninkrijk van God wilt zien, waar de dingen gaan zoals ze bedoeld zijn, als je daar wil zijn waar het werkelijk klopt en goed is. Dan moet je niet goed door de kwalificaties komen. Dan moet je niet goeie series lopen. Dan moet je niet het juiste C.V. gebouwd hebben. Dan moet je afkomst niet in orde zijn. Dan doen vinkjes er niet toe. Dan maakt het niet uit of de deuren in de samenleving voor je open zijn gegaan. Dan doen je godsdienstigheden er niet toe. Nee, wat nodig is dat Gods Geest je een nieuw begin geeft. En die Geest waait waarheen hij wil, zegt Jezus er nog bij. Dus denk niet dat je die Geest onder controle kunt hebben, kunt manipuleren, voor je karretje kan spannen, kunt verdienen, of wat dan ook. Maar hoe dan?!

Dat vraagt Nicodemus. Hoe dan?! Alsof hij wil zeggen: is er dan niets wat ik kan doen? Hoe kom ik er dan ooit bij in dit Koninkrijk?

Iets verderop legt Jezus het uit: geloven in Hem. De deur van het Koninkrijk van God gaat open als je gelooft in Jezus, als je hem vertrouwt. Als je gaat geloven in Jezus Christus, dan ga je de weg van Jezus, en dan ga je het zien – dat rijk van God. Dan ben je erbij – als dat Koninkrijk van God begint door te breken. Als de dingen gaan zoals God altijd al wilde dat het ging – goed, werkelijk goed.

Maar om te geloven, te vertrouwen in Jezus, kan je wel in de weg staan wat Nicodemus in de weg stond. En ook al geloof je in Jezus – kort of lang, overtuigd of meer zoekend – dan kan je nog steeds last hebben waar Nicodemus last van had. Namelijk dat: kennis.

Dat kan op twee manieren. Als eerste: wat je in de weg kan staan, is 'gangbare kennis over Jezus', de algemene opinie, wat 'mensen in het algemeen' denken. Zoals Nicodemus hier begint met 'wij weten' en dan bedoelt hij de mensen zoals hij, mensen van de elite in de Joodse samenleving. Die algemene opinie is hier in Johannes 3 misschien nog redelijk positief ('wij weten dat u door God geholpen wordt...'). Maar een paar hoofdstukken later is die algemene opinie al helemaal omgeslagen, dat merkt Nicodemus ook. Want in hoofdstuk 7 van het evangelie van Johannes zijn de leidende stemmen van die samenleving ronduit negatief over Jezus en willen ze hem uit de weg ruimen. En als Nicodemus in het Sanhedrin alleen maar zegt – jongens, we kunnen niet iemand bij voorbaat, zonder enig proces al veroordelen. Dan keren ze zich direct tegen hem en beledigen ze hem.

Als je je laat leiden door de algemene opinie over Jezus, dan gaat je dat enorm hinderen om op de weg van Jezus te komen of er te blijven.

Want die heersende stemmen kunnen Jezus tot op bepaalde hoogte wel hebben. Jezus als iemand met interessante inzichten – prima natuurlijk. Maar als Jezus meer pretendeert te zijn, zoals hij doet in het evangelie van Johannes, bijvoorbeeld met die wereldberoemde tekst: dan zijn er al een stuk minder mensen van de elite die Hem zien zitten. 'Want God had de wereld zo lief dat Hij zijn enige zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft'. Dat zien al een stuk minder mensen zitten. En zo zijn er wel meer dingen die Jezus zegt die toch niet aansluiten bij wat 'over het algemeen gedacht wordt' dat goed is om te doen. En natuurlijk zijn wij gevoelig voor het algemene beeld van Jezus. Natuurlijk zijn wij gevoelig voor wat anderen van Jezus vinden. Die gevoeligheid is niet zo erg, maar als we ons erdoor laten leiden, dan gaat ons dat enorm hinderen.

Kennis kan ook op een andere manier een obstakel zijn om de weg van Jezus te (blijven) gaan. Namelijk wat je zelf denkt te weten. Zoals Nicodemus ook dacht dat hij heel wat wist. Zo komt hij bij Jezus - als rabbi's onder elkaar, een goed gesprek op niveau. Maar als Jezus gelijk over de kern begint, dan blijkt dat Nicodemus het al heel snel helemaal kwijt is. Als leraar van het volk was hij iemand die 'het wist'. Maar hij moet dat loslaten, hij moet een beginner worden, een baby-gelovige worden.

[Ik moest denken aan Paulus in dit verband. Ook iemand die 'het wist'. Ook iemand die tot de Farizeeën behoorde, ook iemand die tot slimsten van de slimsten hoorde, ook iemand die gepokt en gemazeld was in de godsdienst. Hij zegt het in Filippenzen 3 even heel scherp als hij mensen ziet die zich ook voorstaan op hun positie en hun kennis, dan zegt hij: 'al die kennis die ik had opgebouwd, al dat opklimmen, al die streepjes die ik zogezegd verdiend had, die hele C.V. heb ik als afval weggegooid. Het kennen van Jezus Christus overtreft immers alles'. Natuurlijk bedoelt Paulus niet dat kennis verkeerd is, maar wel dat het je in de weg staat. Zoals niet alleen slechte dingen, maar ook goede dingen je in de weg kunnen staan bij de weg van Jezus. Als je er geen afstand van kan doen, dan gaat het mis. Paulus kon er afstand van doen. Hij zegt: 'Omwille van Hem heb ik alles prijsgegeven'. Het is ook de uitspraak van Jezus die het vaakst herhaald wordt in de bijbel, die gaat ook over de bereidheid om de dingen van jezelf – bv. je ego, je positie, of je kennis – te verliezen en zo het leven te behouden.]

Dat is nog niet zo makkelijk – om je kennis los te laten. Om dat in twijfel te trekken. Om alle kennis die je opgebouwd hebt - of het je nu ver in de maatschappij gebracht heeft of niet. Om alles wat je door schade en schande geleerd hebt. Om alles waar je altijd maar aan vast gehouden hebben. Alles waar je al jaren aan vast hebt geklampt met alle koppigheid en eigenwijzigheid van dien. Om alle copingmechanismen die je eigen hebt gemaakt om om te gaan met moeilijke dingen.

Al je strategietjes in je leven om gelukkig te worden. Al je maniertjes om dingen te laten lukken. Om dat alles in twijfel te trekken. En dat in gesprek met Jezus te brengen. En daar waar Jezus iets anders zegt, dan te vertrouwen dat Jezus het bij het rechte eind heeft. Daar waar Jezus iets anders zegt dan wij dachten, dan wij wisten, dan te vertrouwen dat Jezus het bij het rechte eind heeft.

Maar dit vertrouwen hebben wij niet zomaar. Want in ons en om ons heen zit het diepgewortelde idee dat mensen die wij rekenen tot de heiligen, de morele voorbeeldfiguren, de mensen die werkelijk goed zijn – dat zulk soort mensen eigenlijk ook altijd naïef zijn. Dat die niet helemaal weten hoe het in het echte leven werkt. Die weten niet helemaal hoe wij ergens moeten komen in deze wereld. Die weten niet wat goed voor ons is, om het te kunnen redden in onze wereld. En dit diepgewortelde idee hebben we ook zomaar van Jezus. Maar als we hem zo zien – als goed, maar naïef, als heilig, maar niet iemand die weet hoe het werkt, die eigenlijk het ook niet echt weet. Zo iemand gaan we niet volgen. Dan houden we vast aan wat mensen om ons heen denken te weten of wat we zelf denken te weten. Pas als we doorkrijgen dat Jezus niet van ons niveau is, maar briljant is, abnormaal intelligent, ongelooflijk wijs, iemand die alles en iedereen doorziet, inclusief jouzelf. Dan pas zullen we gaan denken dat hij het op alle vlakken beter weet dan ons, dat hij het rechte eind heeft – over God, over het leven, over gelukkig zijn, over wat goed is, over wat Gods wil is, over leiderschap. We zullen hem alleen vertrouwen als we denken dat Hij buitengewoon, bovenaards briljant en wijs en intelligent is. En anders niet.

Het verhaal in Johannes 3 sluit af met een open einde. We weten niet hoe Nicodemus het gesprek heeft verlaten. Maar als je door zou lezen in het evangelie van Johannes, dan is hij toch op de weg van Jezus gekomen. Hij moest er wel wat voor overwinnen – zijn imago, zijn schaamte, zijn positie, zijn kennis vooral. Maar dan aan het eind van het boek komt Nicodemus opeens nog een keer voor. Hij helpt bij de begrafenis van Jezus, bewijst hem de laatste eer, en hij geeft er een kapitaal aan uit. Nicodemus had wat tijd nodig, maar is hij wel op de weg van Jezus beland en is toch een openlijke volgeling van Jezus geworden.

Dat doet ons afvragen. Houden we vast aan wat 'de mensen om ons heen weten'? Houden we vast aan wat wij denken te weten? Zoals Nicodemus eerst deed. Of lijken we meer op de latere Jezus – die zijn kennis en de meningen om hem heen kon loslaten en geloven in Jezus?

Amen.

